

Първа глава

КАКВО Е ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО?

Тази глава е посветена на същностните характеристики на модерната оценка на въздействието, различните видове оценки на въздействието и приложното поле на оценката на въздействието.

1.1. Същност

Оценката на въздействието е практическа техника (съвкупност от подходи, методи и процедури) за анализ и оценка на очакваните (вероятните)/действителните (фактическите) последици (разходи, ползи и разпределителни ефекти) от предлаганите/действащите нормативни актове⁵ за обществото като цяло.

Изпълнителна заповед 12 866 от 30.09.1993 г. на американския президент Бил Клинтън започва така: „Американският народ заслужава регулаторна система, която работи за него, а не против него: регулаторна система, която пази и подобрява неговото здраве, сигурност, околна среда и благоденствие и подобрява функционирането на икономиката, без да налага неприемливи и неразумни разходи на обществото; регулаторна политика, която признава, че частният сектор и частните пазари са най-добрият двигател за икономически растеж; регулаторни подходи, които уважават ролята на щатските, местните и племенните правителства; и регулации, които са ефективни, последователни, разумни и разбираеми. Ние нямаме такава регулаторна система днес.“⁶ В съдържателно отношение този преамбюл приляга на всяко съвременен демократично общество.

⁵ „Нормативният акт съдържа общи правила за поведение, които се прилагат към индивидуално неопределен кръг субекти, има нееднократно действие и се издава или приема от компетентен държавен орган.“ – чл. 1а от Закона за нормативните актове (Обн., ДВ, бр. 27 от 03.04.1973 г.).

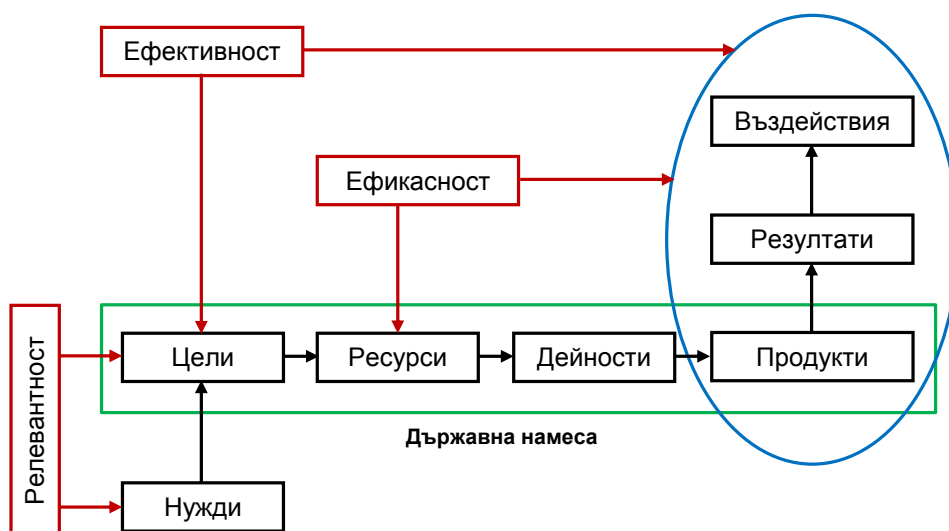
Norma – ъгломер, мярка, правило, образец (лат. език) – виж: *Латинско-български речник*. НИ, София, 1990. Ъгломерът е стар измервателен инструмент (използван и днес) – дърводелски прав ъгъл (винкел) (виж параграф П.8.1. на приложение 8).

Acta – дела, действия, разпоредби, нареждания, решения (лат. език) – виж: *Латинско-български речник*. НИ, София, 1990.

⁶ Executive Order 12866 of September 30, 1993, *Regulatory Planning and Review*, Federal Register, Vol. 58, No. 190, Monday, October 4, 1993, p. 1.

Развитият свят има (остра) нужда от *по-добро регулиране*,⁷ чиито основни характеристики са:

- релевантност;
- ефективност;
- ефикасност;
- прозрачност.

Фигура 1-1. Релевантност, ефективност и ефикасност на регулирането⁸

Целите на регулаторната политика трябва да съответстват (да бъдат *релевантни*) на истинските нужди и проблеми на обществото (виж фигура 1-1). „Всичко тече, всичко се променя“⁹, обществените потребности и предизвикателства – също. Освен това някои цели се постигат и следва да отпаднат от дневния ред. Условието за релевантност е много важно, защото ако интервенцията не помага за справяне с текущите нужди и проблеми, то няма значение колко е ефективна и ефикасна – тя просто е неподходяща.

⁷ „По-добро регулиране“ е слоган на реформата на нормотворческия процес в Европейския съюз и титул на новия пакет от методически документи за оценка на въздействието на Европейската комисия.

⁸ Идеята е заимствана от European Commission, *Better Regulation „Toolbox“*, 2015, p. 271.

⁹ Хераклит (544 – 484 пр.н.е.).